

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

№ 2

гр. София. 27-29 април 1970 год.

Планумът на Върховния съд на НРБ в заседанието си на 27, 28 и 29 април 1970 г. в състав:

Председател: А. Велев

М. Маринов

Зам. председатели: К. Константинов

1. полк. Н. Таков

Председатели 2. Н. Ралев

на отделения: 3. Хр. Георгиев

4. С. Манчев

5. М. Теодосиев

6. Ив. Войводов

ЧЛЕНОВЕ:

1. полк. Ст. Мохнев

2. Р. Стефанов

3. Д. Златинов

4. полк. М. Ангелов

5. В. Манчев

6. К. Христов

7. Ал. Котев

8. Бх. Биолчева

9. П. Марев

10. Ем. Михайлов

11. Н. Длъгнеков

12. Ив. Иванов

13. Н. Бонева

14. П. Банков

15. Д. Стойнов

16. З. Златаров

17. Б. Петров

18. Д. Митов

19. Л. Михайлов

20. Л. Атанасов

21. Д. Пенчев

22. Г. Тонев

23. В. Очков

24. А. Денчев

25. К. Микренски

26. М. Аврамов

27. С. Розанис

28. М. Менов

29. Ив. Пелазов

30. Хр. Павлов

31. Д. Дамянов

32. Е. Енчев

33. Н. Иванов

34. Ив. Апостолов

35. Л. Николов

В. Цоцовски

с участието на секретаря Р. Павлова и главния прокурор Ив. Вачков сложи на разглеждане дело № 2/970 г. докладвано от член съдията М. Менов.

217

Пленумът на Върховния съд на Народна република България, след като обсъди доклада на председателя на Върховния съд за работата на съдилищата в борбата с рецидивната престъпност намира, че успешното решаване на задачите за намаляване и предотвратяване на този род престъпност налага да се засили борбата с рецидивизма. 259

I.

Съдилищата в основни линии имат правилно отношение към рецидивната престъпност и отчитат нейната висока обществена опасност. Налаганите наказания по вид и размер са съобразени с изискванията на принципа за индивидуализация и са в съответствие с обществената опасност на деянията и виновните.

От анализа и обобщенията обаче извършени във основа проучванията на съдебната практика, се установява, че при санкционирането на този род престъпления се допускат сериозни отклонения. Някои съдилища недооценяват голямата ѝ обществена опасност и относително не малкия дял, който тя заема от общата престъпност в страната. Поради това налагат наказания, които не въздействуват достатъчно възпитателно и предупредително по отношение осъдените и другите членове на обществото.

Така, през 1969 г. Старозагорският народен съд е наложил по отношение на 34,1 % от извършителите на престъпления с минимални осъждения, наказания, несвързани с лишаване от свобода; Разанлъшкият народен съд - по отношение на 32,8%; съдилищата в Плевенски окръг - по отношение на 27,5 % и т.н.

В много случаи съдилищата определят наказания в размер не минимума или близко до минимума, предвиден в закона.

Неоправдано някои съдилища налагат наказанията при изключителни или многобройни смекчаващи обстоятелства, без да са налице, такива. Не се съобразяват с това, че подсъдимият

258

е осъждан многократно и че се касае до повторност на престъп-²⁵⁸ленията или опасен рецидив. Освен това при приложението на чл.55 НК не се констатира, че и най-лекото, предвидено в закона наказание за престъплението, е несъразмерно тежко.

Особено се занижават наказанията при така наречените "джебчийски" кражби. Съдилищата неправилно определят наказанието за тези кражби, изхождайки единствено или преимуществено от размера на откраднатото, без да държат сметка за намерението на дееца да отнеме всичко, каквото се окаже на лице.

Не са редки случаите, когато се налага наказание поправителен труд, макар подсъдимият да е осъждан неколнократно на лишаване от свобода и това наказание да не му е подействувало възпитателно.

Констатирани са и случаи на незаконосъобразно приложение на условното осъждане, особено при повторно изплащане издръжка - чл.188, ал.IV НК. В тези случаи съдилищата рядко прилагат алтернативно предвиденото наказание - задължително заселване, което е по действена мярка.

При определяне на наказанията за деяния, извършени при рецидив, който не е въздигнат в квалифицирано престъпление, съдилищата не отчитат това обстоятелство като отегчаващо наред с останалите.

Съдилищата почти не прилагат чл.24 НК, който дава възможност на съда при множество престъпления да увеличи размера на най-тежкото наказание, въпреки че Пленумът на Върховния съд е обръщал внимание за това, особено когато са извършени няколко престъпления в реална съвкупност, след като деецът е вече осъждан.

Не са редки случаите, когато деянията неправилно се квалифицират като маловажни. При предаване обвиняемите на съд,

259

съдилищата не винаги проверяват дали органите на предварителното производство са събрали пълни доказателства за миналата съдимост на виновния и особено за изясняване на обстоятелството, дали е изтърпяно наказанието по предишната присъда или не. Не се изискват всякога тези данни и при разглеждане на делото в съдебно заседание. Необходимо е с оглед на срока по чл.30 НК съдът да изяснява най-обстойно и кога е изтърпяно наказанието по предишните присъди. Това е от значение както за квалификацията на деянието като повторно или опасен рецидив, така и за правилното приложение на чл.27 НК.

Съдилищата не всякога излагат съображения защо следва да се присъедини част или цялото наказание, респективно защо не следва да се постанови присъединяване на наказанието в случаите на чл.27 от НК. Излагането на съображения в тази насока е необходимо за да може второинстанционният съд да направи проверка, взети ли са предвид при приложението на чл.27 НК всички обстоятелства, които имат значение за индивидуализацията на наказанието.

В присъдите не винаги се изяснява защо съдът приема, че е налице повторност или опасен рецидив и кои предишни осъждания са взети предвид. Не винаги се посочват основанията за приемане на опасния рецидив по чл.29 "а", "б" или "в" НК, а при някояко основание за повторност или опасен рецидив те не са конкретизират. Това затруднява, а понякога прави невъзможно второинстанционният съд да реши сам делото, без да го връща за ново разглеждане, когато намери, че липсват някои от основанията за повторност или опасен рецидив.

Горното особено се отнася до кражбите на обществено и лично имущество по чл.чл.196 и 253 НК, за които са предвидени

Христо

260
две квалифицирани състава в зависимост от това дали престъплението, представляващо рецидив, осъществява основния състав по чл. 194 и 251, или квалифицираните състави по чл. 195 и 252 НК. Когато кражбата е повторна, следва да се квалифицира като опасен рецидив, но по чл. 196, ал. I т. 2, респ. 258, ал. I т. 2, а не по т. 1, както най-често се квалифицират от съдилищата. Неправилната квалификация на деянията извършени при рецидив от своя страна довежда до определяне наказания не за действително извършеното престъпление, а за по-леко или по-тежко такова.

II.

За точното и еднакво прилагане на закона при квалификацията на престъпленията извършени при повторност или опасен рецидив, Пленумът на Върховния съд счита, че следва да даде следните ръководни указания:

ОТНОСНО ПОВТОРНО ИЗВЪРШЕНИТЕ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

1. Повторност на престъплението има, когато деецът извърши еднакви по вид престъпления. Повторност е налице и когато се осъществени един и същ или различни състави на същото престъпление. Доколкото в закона се допуска изключение това е изрично указано в ал. II на чл. 28 НК. Еднаквите по вид престъпления по начало са предвидени в една и съща глава или раздел от Наказателния кодекс. Има обаче и случаи, когато еднакви по вид престъпления са предвидени в различни глави или раздели на Наказателния кодекс и обратно - в една и съща глава, респ., раздел са предвидени различни по вид престъпления.

2. Повторно извършена кражба или измама на обществена или лично имущество по чл. 195, ал. I т. 7 и 210 т. 4, както по препращащите към тях чл. 252 и 262 НК има, когато те са немаловажни и виновният е осъждан за кражба или измама на обществено или лично имущество в немаловажен случай с влязла в сила присъда.

261

1. Опасен рецидив по чл.29 "а" НК има когато деецът извърши тежко умишлено престъпление по смисъла на чл.93 т.7 НК, след като е осъждан за тежко умишлено престъпление, независимо от това дали се касае за общ или специален рецидив. Когато извършеното престъпление не е тежко по смисъла на чл.93 т.7 НК, както е по чл.чл.251, 325, ал.ІІ и др.НК, за които е предвиден квалифициран състав за опасен рецидив, последният е възможен само при условията на чл.29 б."б" и "в" НК. Ако извършеното престъпление е тежко поради това, че е и повторно, както е по чл.195 т.7 и др., деянието следва да се квалифицира като опасен рецидив щом като и първото престъпление е било наказуемо с повече от пет години лишаване от свобода. В този смисъл въпросът е изяснен с тълкувателно решение 4-69 г. ОСНК на ВС.

Когато е постановена присъда, влязла в сила при действието на отменения Наказателен кодекс от 13.II.1954 г. за престъпление, наказуемо с повече от пет години лишаване от свобода, за което по сега действащия Наказателен кодекс се предвижда наказание до пет години лишаване от свобода, не следва да се приема, че подсъдимият е осъждан за тежко престъпление. Наказателният кодекс от 1968 година за пръв път въвежда института на опасния рецидив и определя кое престъпление е тежко. Това следва и от разпоредбата на чл.2, ал.ІІ НК.

2. Опасният рецидив по чл.29 "б" НК има предвид две или повече осъждания, а не престъпления. Затова при реална съвкупност на престъпленията макар да са постановени различни присъди за отделните престъпления е налице едно осъждане.

Чл.29 "б" НК има предвид две или повече осъждания за престъпления, извършени след като лицето за всяко предходно

е осъждано с влязла в сила присъда.

212
3. За престъплението опасен рецидив по чл.29 "в" НК е необходимо лицето да е извършило системно престъпление от съответния вид след като е било осъждано на лишаване от свобода за такова или подобно престъпление. Следователно, престъпленията за които то е осъждано с влязла в сила присъда не се вземат под внимание при определяне на понятието "системно". Те могат да обосноват обаче опасния рецидив по чл.29 "а" или "б" НК, ако са налице изискуемите предпоставки.

Системно извършените престъпления по смисъла на чл.29 "в" НК са едно престъпление, което следва да се квалифицира по съответния текст от особената част на Наказателния кодекс като опасен рецидив. В този случай не е налице реална съвкупност от престъпления и не следва да се определя наказание за всяко от тях поотделно, както и общо такова по съвкупност.

За опасния рецидив по чл.29 "в" НК законът изрично указва, че трябва да е налице система от престъпления, а не деяния. Ето защо и при продължаваното престъпление няма системно извършване на престъпления по смисъла на чл.29 "в" НК. За да има системно извършване на престъпления необходимо е те да са не по-малко от три от един и същи вид и да са извършени в не голям период от време.

ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛ.30 НК

1. По силата на чл.30 НК, правилата на чл.чл.28 и 29 НК не се прилагат, ако са изтекли пет години от изтърпяване наказанието по предишните присъди. В случая се изхожда от това, че щом осъденият не е извършил в този срок ново престъпление, то не може да се квалифицира като повторно или опасен рецидив.

Когато по предишната присъда наказанието е кумулативно, петгодишният срок започва да тече, след като се изтърпят всички наказания.

При условно осъждане и условно предсрочно освобождаване,

262

та присъда, респ. определението за предсрочно освобождаване.

2. В случаите на опасен рецидив по чл.29 "б" НК необходимо е петгодишният срок от момента на изтърпяване наказанията да не е изтекъл най-малко по две от предишните присъди.

ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА чл.27 НК.

1. Когато лицето е извършило престъпление, след като е изтърпяло наказанието по предшествуващата присъда, наложеното наказание за това престъпление се изтърпява изцяло - чл.27 ал.III НК. Ако обаче престъплението е извършено преди да е изтърпяно наказанието по предишната присъда, съгласно чл.27 ал.I и II НК, съдът определя едно общо наказание за изтърпяване като присъединява изцяло или отчасти наказанието по втората присъда. Наказанието по предишната присъда не е изтърпяно, ако някое от кумулативно наложените такива не е изпълнено. Без значение е дали с това престъпление е осъществен основен, привилегирован или квалифициран състав, дали е повторно или опасен рецидив, умишлено или непредпазливо, маловажно или немаловажно, от общ или частен характер.

2. Във връзка с горното следва да се разреши и въпросът към кой момент се определя общото наказание при хипотезата на чл.27, ал.I и II НК. Чл.27, ал.I има предвид случаите, когато престъплението по втората присъда е извършено преди да е завършило изпълнението на наказанието по първата присъда. Оттук извода, че неизтърпеният размер за предишната присъда следва да се вземе към момента на извършване второто престъпление. Неправилно е това да стане към момента, когато се разрешава въпроса за присъединяването. Следва да се отмени като неправилна т.5 от тълкувателно решение 24-69 г. ОСН на ВС.

3. При присъединяване отчасти на наказанието по втората присъда, общо определеното не може да бъде по-малко от това,

което би се определило по съвкупност по чл.23 НК. Касае се за рецидив на престъпления, който не следва да се третира по-благоприятно от реалната или идеална съвкупност на престъпленията. В този смисъл е тълкувателно решение 20-69 г. ОСНН на ВС. При присъединяването отчасти на наказанието по втората присъда общият размер не може да бъде по-малък и от наказанието по втората присъда. В тези случаи следва да се взема под внимание неизтърпяното наказание, не наложеното такова по предишната присъда. С оглед на това, когато по предишната присъда са наложени наред с лишаването от свобода и други наказания и някое от последните не е още изпълнено изцяло по време извършване на престъплението, представляващо рецидив, ако наказанието по втората присъда е лишаване от свобода, следва да се присъедини изцяло към неизтърпяните кумулативни наказания. Ако пък за престъплението, извършено при рецидив по втората присъда, са наложени наказания задължително заселване, лишаване от права и обществено поименно, каквито не са изложени по предишните присъди, с оглед на чл.23 ал.ІІ НК, следва да се присъединят изцяло. Глобата и конфискацията съгласно чл.23 ал.ІІІ НК могат да се присъединят изцяло или отчасти.

4. При присъединяване на наказанието по чл.27, ал.ІІ НК общо определеният размер е възможно да надминава максимално предвидените предели на съответния вид наказание, а лишаването от свобода - двадесет години. За разлика от ал.І, в която изрично е казано, че "ако наказанията са от един и същи вид, общият им размер не може да надминава пределите на съответния вид наказание, предвидени в общата част, лишаването от свобода двадесет години" в ал.ІІ ясно се посочва, че наказанието по втората присъда се присъединява изцяло, ако е лишаване от свобода повече от пет години или ако е наложено за престъпление,

представляващо опасен рецидив. Разпоредбата на чл.39, ал.ІІ НК²⁶⁵ се отнася само до случаите на присъединяване по ал.І на чл.27 НК. Следва да се отмени т.2 на тълкувателно решение 24/69 г. на ОСНК на ВС.

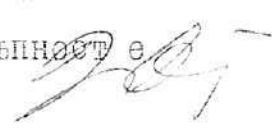
5. Когато условно осъденият или условно предсрочно освободеният извърши в изпитателния срок престъпление, следва да намерят приложение само разпоредбите на чл.68-70 НК, а не и тези на чл.27 ал.І и ІІ НК. Чл.66-70 НК уреждат въпроса не само кога може да се постанови условно осъждане и условно предсрочно освобождаване, но съдържат и специални разпоредби по въпроса как следва да се изтърпят наказанията по предишната и втората присъда. Така чл.68, 69 и 70 ал.VII и VIII НК конкретно разрешават въпроса дали деецът да изтърпи изцяло или част, както и въобще да не изтърпява наказанието по предишната присъда в зависимост от това дали престъплението извършено в изпитателния срок, е умишлено или непредпазливо, от общ или частен характер, от пълнолетен или непълнолетен, като при условното осъждане се има предвид наложено-то наказание, а при условно предсрочното освобождаване предвиденото такова. Това са специални разпоредби, които изключват приложението на общата разпоредба на чл.27 НК.

Из в тези случаи обаче се определя едно общо наказание за изтърпяване.

6. Чл.27, ал.І и ІІ НК не намира приложение относно присъди влезли в сила по време действието на отменения Наказателен кодекс от 13.II.1951 г. За всяко престъпление се прилага ~~не~~ закон, който е бил в сила по време извършването му. По-благоприятният закон се прилага само, ако е последвал до влизане на присъдата в сила.

III.

Пленумът на Върховния съд констатира, че превентивната дейност на съдилищата в борбата с рецидивната престъпност е

недостатъчна. 266

Не всички съдилища изучават, анализират и обобщават практиката си по тези дела, което би им помогнало да направят изводи за допусканията от тях слабости и грешки. Не организират достатъчно показни процеси при подходящи случаи, за да използват възпитателното въздействие на наказателния процес. Не сигнализират своевременно за всички констатирани нередности, създаващи условия за извършване на престъпления.

Съдилищата следва да спазват Постановление № 3/867 г. на Пленума на Върховния съд, като засилят превантивната си дейност срещу рецидивната престъпност.

За да се осигури еднакво приложение на закона и засили борбата с рецидивната престъпност на основание чл. 18 ЗУС, Пленумът на Върховния съд

П О С Т А Н О В И:

ОТНОСНО ОПРЕДЕЛЯНЕ НА НАКАЗАНИЯТА

Обръща внимание на съдилищата да засилят борбата с рецидивната престъпност, като определят наказания съответствуващи на повишената и обществена опасност.

При определяне наказанията за деяния извършени при рецидив, който не е въздигнат в квалифицирано престъпление, съдът следва да отчита това обстоятелство като отегчаващо наред с останалите такива.

Задължава съдилищата при предаване обвиняемите на съд да проверяват събрани ли са от органите на предварителното производство данни за предишните осъждания на рецидивистите, кога са влезли в сила присъдите, за какви деяния се отнасят, какви наказания са наложени, дали всички са изтърпiani и кога. При липса на такива данни съдът да направи необходимото за събирането им.

При прилагане на чл. 27 НК, съдът е длъжен да излага съображения защо присъединява част или цялото наказание по

266

втората присъда.

Съдът е длъжен да излага съображенията, поради които приема, че е налице повторност или опасен рецидив.

Ако кражбата на обществено или лично имущество е едновременно повторна и опасен рецидив, се квалифицира като опасен рецидив по чл.196, ал.І т.2, расп.чл.253, ал.І т.2 НК.

II.

ОТНОСНО ПОВТОРНО ИЗВЪРШЕНИТЕ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

1. Еднакви по вид престъпления по смисъла на чл.28 НК са тези, с които се осъществяват едни и същи или различни състави на едно и също престъпление, включително и когато то е квалифицирано или привилегировано.

2. Повторна кражба или измама по смисъла на чл.195, ал.І т.2, 210 т.4, 252, ал.І и 262 НК има когато деецът извърши кражба или измама в немоловажен случай след като е осъден за кражба или измама в немаловажен случай.

ОТНОСНО ОПАСНИЯ РЕЦИДИВ

1. Опасен рецидив по чл.29 "а" НК е налице, когато деецът извърши тежко умишлено престъпление по смисъла на чл.93 т.7 НК, след като е осъден за тежко умишлено престъпление, независимо от това дали се касае до общ или специален рецидив.

Когато деецът извърши престъпление, което не е тежко по смисъла на чл.93, т.7 НК, както е по чл.251, ал.ІІ, 325, ал.ІІІ и др.НК, но за което е предвиден квалифициран състав опасен рецидив, последният е възможен само при условията на чл.29 "б" или "в" НК.

Когато лицето е осъждано с влязла в сила присъда при действието на отменения Наказателен кодекс от 13.II.1951 г. за престъпление, наказуемо с повече от пет години лишаване от свобода, за което по сега действащия Наказателен кодекс се

предвижда наказание до пет години лишаване от свобода, то не е тежко по смисъла на чл.98, т.7 НК. 268

2. При реална съвкупност на престъпления е налице едно осъждане по смисъла на чл.29 "б" НК, макар да са постановени различни присъди за отделните престъпления.

3. Предишните осъждания не се вземат предвид при определяне понятието "системност" по чл.29 "в" НК.

Системно извършените престъпления по смисъла на чл.29 "в" НК са едно квалифицирано престъпление – опасен рецидив, за което следва да се определя едно наказание.

При продължаваното престъпление не е налице системност по смисъла на чл.29 "в" НК.

Системно извършване на престъпления по смисъла на чл.29 "в" НК има когато деецът извърши не по-малко от три от един и същи вид и в не големи периоди от време.

ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛ.30 НК.

1. При кумулативните наказания срокът по чл.30 НК започва да тече от изтърпяване на всички наложени наказания.

При условно осъждане и условно предсрочно освобождаване, срокът по чл.30 НК, тече от влизане в сила на условната присъда, респ.определението за предсрочно освобождаване.

2. За да е налице опасен рецидив по чл.29 "б" НК, е необходимо петгодишният срок да не е изтекъл от момента на изтърпяване наказанията най-малко по две от предишните присъди.

ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛ.27 НК

1. Чл.27 НК се прилага във всички случаи на рецидив, когато не е изтърпяно наказанието, включително и кумулативното, по предишната присъда, независимо дали с престъплението е осъществен основен, квалифициран или привилегирован състав. Чл.27 НК се прилага и когато деянието е повторно, опасен рецидив, умишлено или непредпазливо, маловажно или немаловажно, от общ или честен характер. 268

2. Размерът на неизтърпяното наказание по чл.27 НК се определя към момента на извършване второто престъпление. 219

✓ Отменява т.5 на тълкувателно решение № 24/969 г. ОСНН на ВС.

3. Общо определеното наказание не може да бъде по-малко отколкото, ако се определи при реална или идеална съвкупност на престъпленията по чл.23 НК. То не може да бъде и по-малко от наказанието по втората присъда. Взима се предвид неизтърпяното наказание по предишната присъда.

Наложеното наказание за рецидива се присъединява изцяло, когато еднородното наказание при кумулативна санкция за предишното осъждане е изтърпяно.

4. Общо определеното наказание по чл.27, ал.II НК може да надминава максималния предел, предвиден в общата част на Наказателния кодекс за еднородните наказания лишаване от свобода, поправителен труд, задължително заселване и лишаване от еднакви права.

✓ Отменява т.2 на тълкувателно решение № 24/969 г. на ОСНН на ВС.

5. Чл.27, ал.I и II НК не се прилага относно условни присъди които подлежат на изпълнение, макар лицето да е осъден повторно. Това се отнася и до наказанията, които следва да се изтърпят при условно предсрочно освобождаване от изтърпяване на наказание. В тези случаи се прилагат съответно специалните разпоредби на чл.68-70 НК.

6. Чл.27, ал.I и II НК не се прилага за наказания по присъди влезли в сила по време действието на отменения НК от 13.II.1951 г.

2169

✓Обръща внимание на съдилищата да спазват Постановление № 5/967 г. на Пленума на Бърховния съд за превантивната работа, като засилят превантивната си дейност в борбата с рецидивната престъпност.

Председател;

/А. Велев/

1.

Зам. председатели: /М. Маринев/

2.

/К. Константинов/

1.

/подп. Н. Танов/

2.

Председатели
на отделения:

/Н. Ралев/

3.

/Хр. Георгиев/

4.

/С. Майчев/

5.

/М. Теодосиев/

6.

/Ив. Водоводов/

ЧЛЕНОВЕ:

1.

6.

2.

7.

3.

8.

4.

9.

5.

242

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

241

241